

Студиска програма: **ЦАРИНА И ШПЕДИЦИЈА**

Времетраење на студиската програма: **4 години**

ЕКТС кредити: **240**

Цели на студиската програма

Студиската програма има за цел низ едукација студентите да се оспособат за идни менаџери од царинско-шпедитерската дејност.

Најнапред студентите треба да се запознаат со правно економскиот систем на Република Македонија, основите на домашното позитивно право и правото на Европската Унија.

Тргувајќи од основниот сегмент дека меѓународната трговија и меѓународните комуникации воопшто се основ за постоење на царината, студентите треба да ги стекнат знаењата од оваа област. Наставната програма ги оспособува студентите за работа во царинските служби, но и за работа во шпедитерски компании. Современиот свет кој функционира низ процесот на глобализација наметнува потреба од непрекинато одвивање на меѓународната трговија како со земјите со исто или слично ниво на развој, така и со оние кои се поразвиени. Во таа смисла, студентите на оваа наставна програма ќе ги совладаат економските ефекти од меѓународната размена, процесите на ценовна и квалитативна конкуренција, финансиските ефекти од меѓународната размена, фискалните ефекти од меѓународниот проток на стоки и услуги, како и социјалните и заштитните ефекти на царината. Сите стопански субјекти на директен или индиректен начин на страната на понудата (на стоки и услуги) или на страната на побарувачката (на суровини, репроматеријали, трговски стоки и сл.) се упатени на меѓународна размена поради компаративните предности кои одделни економии ги имаат за производство на некои специфични стоки и услуги. Оттаму и потребата за изучување на овие процеси и специјализација на кадри кои професионално ќе се ангажираат во стопанските субјекти од било која дејност.

Натаму, исто така студентите ќе се здобијат со знаења за местото и улогата на царината и шпедицијата како нејзин сегмент во правниот систем на Република Македонија заедно со европските и меѓународните правила и стандарди кои го обусловуваат нивното идно работење. Особено треба да се запознаат да манипулираат со стоките и нивното царинско познавање, како и царинската тарифа и Хармонизираниот систем за класификација на стоките и Законот за царинска тарифа.

Низ севкупната едукација особено ќе се обрне внимание во нивното практично и стручно усовршување низ мноштвото на предмети од областа на царинското и шпедитерско работење, проследено со задолжителна практика во текот на студиите во Царинската Управа на Република Македонија и во шпедитерски компании.

Со тоа студентите се оспособуваат да се вклопат во Европските и светските трендови и стандарди за царинско работење, со што се покажува дека Република Македонија има современ метод за оспособување на кадри од овој вид.

Резултати од учењето (специфични дескриптори на квалификации)

знаења и разбирање

- Препознава и помни добро воспоставени начела во полињата на економските, правните, организационите и техничко – технолошките науки, како и во полињата на науките кои се поврзани со царината и шпедицијата;
- Опишува и расправа за клучни аспекти и концепти во областа на царината и шпедицијата;
- Следи тековни истражувања и развој, како и истражување во поширок мултидисциплинарен и интердисциплинарен контекст на царината и шпедицијата.

примена на знаењето и разбирањето

- Одредува и анализира процеси, методи и резултати во областа на царината и шпедицијата;
- Лоцира, формулира и решава основни проблеми во областа на царината и шпедицијата, користејќи веќе воспоставени методи.

способност за проценка

- Прибира, анализира и презентира информации од соодветните податоци достапни во областа на царината и шпедицијата;
- Прави соодветна проценка при примена и оценување на знаењето од клучно значење во областа на царината и шпедицијата, земајќи ги во предвид соодветните лични, општествени, научни или етички аспекти;
- Соединува теорија и практика за да реши проблеми од областа на царината и шпедицијата, како и да ги објасни причините за избор на соодветни решенија.

комуникациски вештини

- Комуницира ефективно преку пишани извештаи и усни презентации, користејќи соодветна терминологија и технички јазик;
- Споделува и расправа за концепти и идеи во областа на царината и шпедицијата, како со стручната заедница, така и со целата општествена јавност;
- Способен е за тимска работа и активна соработка во рамките на група, преку споделување на одговорности и задачи.

вештини на учење

- Презема иницијатива за идентификување на потребите за понатамошно професионално унапредување со висок степен на самостојност во одлучувањето;
- Редовно ги следи најновите научни текови во областа на царината и шпедицијата, како што се научни трудови и списанија, но и учество на семинари, конференции.

Листа на предмети

Семестар 1

Царинско право (6 ЕКТС)

Цел на овој предмет е запознавање на студентите со основите правни институти на царинското право, со цел за нивно законито и правилно применување во практиката, изучување на правата и обврските на субјектите на царинското право, организацијата и надлежностите на Царинската управа и царинските работници како органи на државната управа задолжена за примена на царинското право кое регулира дел од општествените односи во областа на царинското работење.

Царински систем и политика (6 ЕКТС)

Цел на проучување на овој предмет е студентите да се стекнат со знаења за царинскиот систем и политика на Република Македонија.

Информациони технологии (6 ЕКТС)

Целта на предметот е учење на теоретските основи на информационите технологии, хардвер, софтвер, програмски јазици, компјутерски мрежи, оперативни системи.

По завршувањето на предметот студентите ќе се стекнат со способности за работа со апликации од MS Office програмскиот пакет: Word, Excel, Power Point.

Странски јазик А 1 (6 ЕКТС)

Англиски јазик А 1 (6 ЕКТС)

По завршувањето на предметот студентите ќе се стекнат со пред средно ниво на познавање на англискиот јазик.

Германски јазик А 1 (6 ЕКТС)

По завршувањето на предметот студентите ќе добијат основни знаења од германскиот јазик и ќе се стекнат со јазични, интеркултурни и клучни компетенции за комуникација со лица од германско говорно подрачје.

Изборен предмет - група I (се избира еден предмет од листата) (6 ЕКТС)

Основи на право со туристичко право

Целта на предметот е студентите да се запознаат со основните елементи и карактеристики на правото воопшто, основните правни институти, основните елементи на правниот поредок, правниот систем на државата, субјектите на правото и стварите како дел од правото, а особен акцент се става на туристичкото право, како посебна гранка на правото, односно договорите кои се користат во туристичката и хотелската индустрија, нивното правно регулирање и посебните правила кои важат за нив, како и посебните инструменти за плаќање во туризмот.

Сметководство

По изучувањето на овој предмет, студентите ќе располагаат со следните области на знаења: Да ги познаваат основните сметководствени категории и начините на нивното сметководствено евидентирање; Да ги разбираат функциите на сметководството и неговата ефикасност; Да ги научат начините на составување на финансиските извештаи и нивните цели; Да научат соодветно да ги читаат финансиските извештаи и да ја анализираат состојбата на претпријатијата според нив.

Социологија на туризмот

По завршувањето на предметот студентите ќе имаат способност да навлезат во суштината на бројните социо - културни аспекти на туризмот, културата и културното наследство, а во тие рамки посебно да се стекнат сознанија за социо - културните димензии на исхраната, аргументирано да разберат дека луѓето се еднакви по потребата да се хранат, но различни по начинот на кој го прават тоа. Посебно да ги осознаат социо културните функции на исхраната – идентитетската, идентификаторската, интегрирачката, дезинтегрирачката, комуникативната, статусната и елитистичко снобистичка, симболичко и обредно – ритуалната функција на исхраната.

Социологија

Преку изучувањето на овој предмет кај студентите се зацврстува ставот дека социологијата не е апстрактна наука, обременета со академизам и затвореност, туку наука која го води човекот кон спознавање на најсуштествените општествени појави. Основна цел е студентите да ја сфатат комплексноста на општеството како целина, да ја сфатат општествената улога на струката, професијата и областа-подрачјето во општеството, но и да се најдат себеси како индивидуи во сложените односи на меѓусебна поврзаност и условеност во општеството.

Вовед во осигурувањето

Очекуваните цели од овој предмет се: Разбирање на основните концепти на ризикот и осигурувањето, Разбирање на предностите и слабостите на осигурувањето како

метод на управување со ризиците, Познавање на односите помеѓу управувањето со ризици и осигурување, Претставување како управувањето со ризиците се однесува во однос на другите функции во претпријатијата, Можноста за идентификација на изложености од ризици со кои се соочуваат претпријатијата; Познавање на дистрибутивните канали и останатите функции во осигурителната индустрија; Стекнување експертиза во читање, анализирање и разбирање на принципите и ограничувањата на полисите за осигурување, Развој на водичи за управување со ризиците.

Осигурително право

По завршувањето на предметот студентите ќе се запознаат со основните компоненти на осигурувањето од правен аспект, основните правни елементи на осигурувањето, карактеристиките на осигурителното право, како и правата и облигациите кои произлегуваат од осигурувањето како договорен однос, запознавање со штетата како основа за настанување на облигационо-правен однос, како и осигурителните деликти.

Културно наследство

Совладувањето на квантумот на знаења од оваа предметна програма на студентите треба да им обезбеди суштинско познавање на комплексниот склоп на историјата на културата и уметноста како еден од најзначајните сегменти во туристичката понуда на секој простор. Тоа пак ќе им овозможи да се стекнат со компетенции за успешно туристичко валоризирање на културните вредности во функција на туристичкиот развој на конкретниот простор.

Економика на претпријатија

Целта на овој предмет е студентите да се стекнат со знаења од областа на економските и организационите аспекти на работењето на претпријатијата.

Економика на угостителство и туризам

Основна цел на овој предмет е студентите да стекнат знаења од економските аспекти на туризмот и угостителството.

Основи на готварство

Преку изучување на овој предмет студентите се запознаваат со основите и вештините во готварството, идентификација на основната опрема, видови на месо, салати, сосови, житарици, зрнеста храна и подготвување на истите. Во рамките на предметот се организира практична настава за запознавање со истите.

Принципи на јавна администрација

Целта на предметната програма е студентите да се запознаат со основните постулати на јавната администрација воопшто, со особен акцент на состојбата во Република Македонија, стратешките дирекции за реформирање на јавната

администрација, состојбата со различните установи, како основен елемент на јавната администрација во Република Македонија, како и различните примери на модели на нивна трансформација.

Менаџерска економија

Менаџерската економија како најмлада од сите социјални (економски) науки има голема важност во бизнис организацијата. Целта е да се направи синергија меѓу двете дисциплини – економија и менаџмент. Сака да се прикаже дека корените на менаџерската економија се во макроекономијата, таа се однесува на микро или индивидуалното претпријатие. Менаџерската економија ја користи микро економската анализа на бизнис единицата и макро економијата од бизнис окружувањето. Тоа значи дека менаџерската економија е микро економија според нејзината природа, која работи со повратното делување предизвикано од макроекономските процеси. Менаџерската економија е интеграција на економската теорија со бизнис практиката со намера да се олесни правењето на одлуки како и планирањето за иднината од страна на менаџментот на фирмата.

Бизнис информатика

Преку предметната програма студентите се здобиваат со неопходната компјутерска писменост и култура во процесот на апликација на компјутерот на работното место, негово користење, познавање на основните хардверски и софтверски вештини, како и познавање на телекомуникациски хардвер, софтвер, Интернет и интернет-сервиси, социјални мрежи.

Ресторански менаџмент

Со зилучувањето на предметот студентите стекнуваат знаења од областа на менаџментот и неговата примена во ресторанството.

Стандардизација во туризмот и угостителството

Целта на предметот е да се сфати улогата и значењето на стандардите во услужните дејности со своите специфични карактеристики.

Основи на туризмот

Основна цел на овој предмет е студентите да стекнат основни знаења од областа на туризмот за да можат да ги следат пошироко стручните и потесно стручните предметни програми од областа на туризмот.

Семестар 2

Меѓународна трговија (7 ЕКТС)

Цел на проучување на овој предмет е студентите да се стекнат со знаења за функционалната поврзаност помеѓу надворешната трговија и економскиот раст и развој на националните економии, во теоријата и практиката, како и прашањата за инволвираноста на државата во оваа сфера на економското живеење.

Менаџмент информациски системи (7 ЕКТС)

По завршувањето на предметната програма студентите ќе ја согледаат директната врска помеѓу информациските системи и перформансите на бизнисот. Имено, со примена на информациските системи и технологии во работењето на компаниите, се остваруваат бизнис целите – оперативна, тактичка и стратешка одлучност, лансирање на нови производи и услуги, конкурентна предност, одржливост, зближување со клиентите и добавувачите, носење на подобри одлуки, опстојување.

Менаџмент на човечки ресурси во услужен сектор (7 ЕКТС)

По завршувањето на предметот студентите ќе стекнат способност да ја сфатат улогата и значењето на човечките ресурси како основна компетитивна предност во современите услови на стопанисување.

Изборен предмет - група 1 (се избира еден предмет од листата) (6 ЕКТС)

Основи на право

Цел на овој предмет е студентите да се стекнат со знаења за основните институти на правото, изучување на правниот систем, темелните вредности на уставниот поредок на Република Македонија, Поделбата на власта во РМ, надлежностите на најзначајните органи на државата - Собранието, Владата, Претседателот и Судската власт во РМ, основните акти на правото – Устав, закони и подзаконски акти, правните начела и државното уредување.

Стопанска математика

По завршувањето на предметот студентите ќе се запознаат со основните поими на стопанската математика и ќе стекнат способност да ги применуваат знаењата на конкретни ситуации.

Безбедност во туризмот

Основна цел е студентите да ја сфатат комплексноста на општеството како целина, да ја сфатат општествената улога на структурата, професијата и областа-подрачјето во општеството, но и да се најдат себеси како индивидуи во сложените односи на меѓусебна поврзаност и условеност во општеството. Преку изучување на предметот студентите ќе бидат во можност да ги анализираат појавите поврзани со безбедноста на живеењето со посебен акцент на туризмот и туристичките движења и да ги применуваат стекнатите знаења.

Банкарско работење

Стартната точка и цел во анализата која се обработува во предметната програма се однесува на разграничувањето на основните поими како што се банки, банкарски работи, централна банка, монетарна самостојност и стабилност, перење пари, поврзани субјекти, ризици во банкарското работење и др. Прифаќајќи го фактот дека банките се финансиски институции кои се неминовен преуслов за било каква деловна активност на деловните субјекти во однос на изнаоѓање средства за финансирање на бизнисот, предизвикот со кој се соочува изучувањето на оваа материја е да се испитаат голем број на постоечки теоретски истражувања и практични искуства на следење на финансиските трансакции, како и да предложат некои теоретско - логички начини за спречување на нелегални трансакции и појавта на перење пари. Значи банките се составен дел на животот на секоја индивидуа и елемент во работењето на секој субјект, тие не можат да се избегнат, па оттаму и фактот дека мора да се изнајдат начини да се спречат негативните појави кои може да предизвикаат пореметувања во целокупниот финансиски систем на земјата.

Статистика

Изложениот материјал во оваа предметна програма на идните дипломци ќе им послужи со успех да ја извршуваат својата работа. Ќе стекнат знаење од туристичката статистика, која впрочем е дел од туризмот и на тој начин полесно ќе се реализираат како стручници од својата област во праксата.

Економија

Преку изучувањето на предметот студентите ги совладуваат вештините за економско размислување и вршење анализа на економските појави со користење на определени алатки и методи; изградување на економски речник и користење на истиот за искажување на економски активности.

Меѓународен бизнис

Задача на изучување на овој предмет е проучување на теоретските аспекти на меѓународната трговија – текови и политика, како и надворешно-трговското работење. Обавувањето на дејноста меѓународна трговија претставува мошне

сложена активност, што изнудува висок степен на знаење и умешност при склучување на надворешно-трговските работи се со цел да се минимизираат ризиците при нивната реализација.

Психологија во туризмот

Едукација и доедукација на идни и сегашни менаџери во туристичко - угостителскиот бизнис преку мултидисциплинарен пристап кој што вклучува: креирање на психолошкиот модел на туристичко-угостителскиот бизнис како и создавањето на мотивацискиот процес кој што претставува најзначаен дел од психолошкиот синџир на придобивањето на туристичкиот потрошувач. Преку совладувањето на овој предмет студентите ќе се стекнат со способност за анализа на психолошки модел на личност и создавање на мотивациски процес на вработените во својата професија.

Принципи на управување со ризици

Цел на овој предмет е студентите да стекнат со знаења од областа на управувањето со ризиците и осигурувањето и нивното место во системот на економски науки. При тоа се третираат теоретските и апликативните аспекти на ризиците и управувањето со нив во сите стопански субјекти, со посебен акцент на осигурителните субјекти и нивните специфичности. Имено, осигурителните компании го имаат ризикот како предмет на работа, од што произлегува и особената потреба од изучување на оваа материја. Стартната точка во анализата на материјата која се обработува се однесува на разграничувањето на основните поими како што се ризик, извесност, неизвесност, сигурност, случајност, веројатност и слични на нив. Но, во обидот за нивно теоретско разграничување се доаѓа до тезата дека нивното појмовното определување и соодветно класифицирање е апсолутно недоволно во надминувањето на бариерите во деловното работење на стопанските субјекти и животот на обичните луѓе а кои произлегуваат од неизвесностите кои ги содржи иднината и дека главната цел и мотив на нивното проучување е да се пронајдат начини тие соодветно да се третираат, т.е. да се управува со нив. Прифаќајќи го како аксиома фактот дека ризикот постои, предизвикот со кој се соочува изучувањето на оваа материја е да се испитаат голем број на постоечки теоретски истражувања и практични искуства на управување со ризикот, како и да се предложат некои теоретско – логички, возможни стратегии на справување со ризиците. Акцентот на интерес во компилацијата на материјалот се става врз видовите на ризици со кои се соочуваат деловните субјекти, чие што пак идентификување и мерење треба да создаде можност за заштита на нивниот капитал. Анализата на ризиците во работењето на деловните субјекти поаѓа од анализа на окружувањето во кое тие работат, а кое станува сè посложено и покомплексно. Развојот на финансиските пазари наметнува потреба од менаџирање со ризиците на финансиските пазари и институции, како и ризиците на субјектите кои вложуваат преку нив или во нив. Во таа смисла,

предметната програма има интенција на запознавање со основните принципи на управување со одделните видови на ризици.

Основи на маркетинг

Цел на овој предмет е студентите да стекнат знаења од маркетингот што ќе можат да ги користат во маркетинг активностите во надворешно - трговското работење. Со тоа ќе се стекнат со способност за примена на сознанијата од маркетинг процесот во обавувањето на своите деловни активности.

Статистички методи во услужен сектор

Изложениот материјал во оваа предметна програма на идните дипломци ќе им послужи со успех да ја извршуваат својата работа. Ќе стекнат знаење од туристичката статистика, која впрочем е дел од туризмот и на тој начин полесно ќе се реализираат како стручници од својата професија во праксата.

Економика и техники на послужување

Целта на овој предмет е запознавање на студентите со основите на професијата послужувач, идентификација на потребите на гостите, послужување храна, пијалоци и основни фундаменти на готварството. Предметот опфаќа и практична настава за запознавање со истите.

Микробиологија на храна и пијалаци

Преку овој предмет студентите стекнуваат способност за согледување и осознавање на важноста на микроорганизмите во храната и пијалоките; корисните кои учествуваат во ферментативните процеси и штетните кои предизвикуваат расипување на храната; причинителите за заболувања кои можат да се пренесат со храната. Запознавање со карактеристиките на важните групи микроорганизми кои се поврзани со храната, нивниот извор, раст и метаболизам; методи за уништување и спречување на развојот на микроорганизмите, како и методи за изолација и идентификација, со посебен осврт на патогените.

Гастрономски туризам

Целта на предметот е студентите да се запознаат со карактеристиките кои ги има туризмот како современа појава. Преку оваа дисциплина ќе се овозможи запознавање со значењето на гастрономскиот туризам за туристичката дестинација, гастрономските настани и активности во туристичката дестинација, промоција на гастрономскиот туризам, одредување на влијанието на гастрономскиот туризам врз развојот на туризмот во туристичката дестинација.

Хотелиерство

Цел на овој предмет е студентите да стекнат знаења од областа на организацијата во хотелиерството.

Практична настава (3 ЕКТС)

Во овој семестар студентите имаат обврска за практична работа во царинските служби или во шпедитерски компании, како и компании кои обавуваат надворешно – трговски активности во траење од минимум 30 дена.

Семестар 3

Царинско работење (6 ЕКТС)

Цел на овој предмет е студентите да се стекнат со теоретски и практични знаења од областа на царинското работење, употреба и контрола на царинските документи при царински постапки.

Претприемништво (6 ЕКТС)

По завршувањето на предметот студентите ќе се запознаат со основните поими за претприемништвото и неговата важност во современото стопанство. Оспособување на студентите за дијагностицирање на состојбата и решавање на деловните проблеми на претприемачот во пазарното работење. Развивање на интерес кај студентите за претприемништвото и сопственото вклучување во пазарниот натпревар на идеи, иновативност и знаење преку остварување на сопствен деловен потфат.

Царинско познавање на стоката (6 ЕКТС)

Целта на предметот е студентите да се запознаат и научат да манипулираат со стоките кои се увезуваат и извезуваат од Република Македонија. Во овој предмет се изучува царинското познавање на стоки, нивните карактеристики, нивниот технолошки процес за добивање, манипулацијата со нив, нивната класификација во оддели, глави, тарифни броеви според Царинската тарифа дадена со Законот за царинска тарифа.

Меѓународен патнички промет (6 ЕКТС)

Преку изучувањето на предметот студентите се запознаваат со основните карактеристики на меѓународниот патнички промет, обемот, динамиката, тенденциите, регионалната дистрибуција, структурата, емитивни и рецептивни региони, патни правци и коридори и регулативата во меѓународниот патнички промет.

Странски јазик А 2 (6 ЕКТС)

Англиски јазик А 2

Целта на овој предмет е студентот да се стекне со средно ниво на познавање и користење на англискиот јазик.

Германски јазик А 2

Целта на овој предмет е студентите да се стекнат со јазични, интеркултурни и клучни компетенции за презентација на германски јазик.

Семестар 4

Фискален систем (7 ЕКТС)

Преку изучување на предметот студентите се запознаваат со основните карактеристики на меѓународниот патнички промет, обемот и динамиката. По изучувањето на овој предмет, студентите треба да располагаат со следните области на знаења: Да се запознат со поимот јавни финансии и кои се нивните функции; и Подетално да стекнат знаења од областа на јавните расходи и приходи.

Царинска тарифа (7 ЕКТС)

Целта на предметот е студентите да научат да ги познаваат царинските стоки, нивната класификација по хармонизирираниот систем и нивната распределба и можност за царинење по Царинската тарифа, Законот за царинска тарифа и негова примена.

Криминалистичка психологија (7 ЕКТС)

Преку изучување на предметот студентите стекнуваат стручна едукација и доедукација со цел за стекнување знаења, методи, техники и научно поткрепени толкувања на криминогеното однесување. Исто така стекнуваат знаења за откривање на причините, текот и последиците од злосторничкиот чин.

Изборен предмет - група 1 (се избира еден предмет од листата) (6 ЕКТС)

Економика и организација на угостителство

Основна цел на овој предмет е студентите да се запознаат со економските и организационите аспекти на угостителството.

Економика и организација на туризмот

Целта на оваа предметна програма е студентите да се запознаат со економските и организационите аспекти на туризмот.

Комуникации во туризмот

Преку овој предмет студентите развиваат сфаќања за структурата и функцијата на туристичкото комуницирање на сите нивоа во туристичкото работење. Стекнуваат способност за разбирање на феноменологијата на комуникацијата во туризмот, се оспособуваат за успешно комуницирање во туристичката дејност, за развивање способности и вештини за масовно комуницирање во туризмот, за спроведување

истражувања и изработка на практични примери од областа на туристичката комуникација.

Основи на менаџмент во услужен сектор

Целта на предметната програма Основи на менаџмент е студентите да ги совладаат основните аспекти на менаџментот како наука за управување со сложените организациски системи, стекнувајќи се со познавања на карактеристиките, улогите и способностите кои треба да ги поседува менаџерот и обврските и одговорностите кои тој треба да ги превзема извршувајќи ги комплексните функции на менаџментот. Преку оваа програма тие треба да ги добијат потребните знаења за суштината и содржината на менаџерските функции - планирање, организирање, водење и контролирање.

Психологија во угостителство

Преку овој предмет студентите стекнуваат едукација и доедукација како идни менаџери и вработени во угостителскиот бизнис. Се стекнуваат знаења и вештини за успешно имплементирање на психолошкиот модел на бизнисот. Предметот овозможува и проучување на психологијата на личноста и техниките за мотивирање на вработените, деловните партнери и потрошувачите.

Храна и култура

Совладувањето на материјалот презентираан во оваа предметна програма на студентите треба да им обезбеди солидно познавање на поврзаноста која постои помеѓу културата и храната, со цел во иднина да можат да го применат ваквото знаење во практиката, пред се во ресторанското работење. Тоа значи дека студентите со совладувањето на оваа материја ќе можат да направат успешна угостителска понуда, мени соодветно на побарувачката, полесно да се справат со разните ситуации кои произлегуваат од разликите во културата на однесување и културата од која доаѓаат гостите.

Психологија на исхрана

По завршување на предметот студентите стекнуваат знаења од областа на психологијата на личноста на потрошувачите, општи и посебни, поврзани со начинот на исхрана. Проучување на специфичностите на исхрана во зависност од типот на личноста и можни деструктивни форми на однесување, како последица на нарушување на консумирањето храна и пијалоци. Приближување кон светските трендови за воспоставување синергија на услужните бизниси и правилната исхрана, во насока на градење квалитет и стандарди, покрај другите, и психолошки стандарди.

Промотивни активности во туризмот

Студентите преку овој предмет ќе се здобијат со знаења за формите преку кои се водат промотивните активности на хотелските претпријатија и туристичките

агенции на меѓународниот туристички пазар како основни начини на презентирање на туристичките услуги на тој пазар, како и да се запознаат со процесот и методите на управување со формите на промоција.

Туристичка географија

Цели на изучување на овој предмет се просторните односи меѓу туризмот и животната средина и значењето на просторните сфери на туристичката активност.

Меѓународен туризам

Целта на предметната програма е запознавање на студентите со основните карактеристики на меѓународниот туризам, туристичкиот промет, современите тенденции, обемот и динамиката во светски рамки и поединечно по региони и развиени туристички дестинации. Поттикнување на студентите да размислуваат за идниот развој на меѓународниот туризам, предизвиците и ризиците со кои се соочува, како и предвидувањата за идниот развој на туризмот.

Бизнис психологија

Целта на предметот е едукација и доедукација на менаџери со цел градење психолошки знаења и вештини за профитабилно работење. Изучувањето на Деловната психологија овозможува примена на психофизичките потенцијали на вработените за успешно прилагодување во услови на пазарна конкуренција.

Актуарство

Целта на наставната програма по овој предмет е студентите да се запознаат со пресметките за определување на премија за осигурување во областа на осигурување на живот, да се запознаат и да ги научат пресметките за определување на технички резерви, нето и бруто премија.

Национална кујна

Преку изучување на предметот студентите ќе се запознаат со основните и корисни фундаменти на националната гастрономија и кујна, подготовка на јадења од рецепти од националната кујна.

Маркетинг во угостителството

Цел на овој предмет е студентите да стекнат знаења од маркетингот кои што ќе можат да ги користат во маркетинг активностите во угостителството. Со тоа ќе се стекнат со способност за примена на сознанијата од маркетинг процесот во обавувањето на своите деловни активности.

Нутрицизам

Целта на предметот е студентите да се стекнат со основни знаење од областа на исхраната и начинот на кој храната влијае врз здравјето на човекот.

Практична настава (3 ЕКТС)

Во овој семестар студентите имаат обврска за практична работа во царинските служби или во шпедитерски компании, како и компании кои обавуваат надворешно – трговски активности во траење од минимум 30 дена.

Семестар 5

Изборен предмет - група 1 (се избираат три предмети од листата) (6 ЕКТС)

Канали на продажба

Цел на овој предмет е студентите да се стекнат со знаења од современите начини на продажба на осигурителните услуги и начинот на дистрибуирање на производот од осигурителната компанија до крајниот купувач.

Деловно комуницирање

Преку овој предмет на студентите им се овозможува приближување до светските трендови во бизнисот, филтрирајќи го базичниот аспект – деловно комуницирање, нудејќи проверени принципи, техники и стратегии на успешно работење. Комуникациските вештини придонесуваат за воспоставување на позитивна комуникациска клима во организацијата, како и продуктивни односи помеѓу менаџерите, нивните соработници, деловните партнери и потрошувачите.

Реосигурување

Предметот нуди теоретски и апликативен приказ на посебна техника на заштита од чистиот ризик, односно научно елаборирање на Реосигурувањето и неговото место во структурата на стопанството и посебно во светски рамки.

Договори во меѓународниот промет

Предметот овозможува студентите да се запознаат со основните постулати на правото на договорите во меѓународниот промет; изучување на општиот дел на правото на договорите во меѓународниот промет; основните принципи и начини на функционирање на арбитражите, како ефикасен систем на вонсудско решавање на споровите, како и изучување на различните видови на договори во меѓународниот промет и нивните најважни особини.

Финансиски пазари и институции

Стартната точка и цел во анализата која се обработува во предметната програма се однесува на дефинирање и истражување како финансиските пазари (како што се пазарот на пари, пазарот на капитал и девизниот пазар) и финансиските институции (банките, штедилниците, осигурителните компании, инвестиционите фондови, пензиските фондови и др.) Финансиските пазари и институции не само што влијаат на секојдневниот живот, туку, придвижувајќи големи износи средства,

претставуваат фактор од којшто зависи благосостојбата на националните економии. Студентите имаат можност да се запознаат со базичните принципи на функционирање на финансиските пазари, клучните техники употребени од учесниците во финансискиот живот во делот на споредување на приносите на различни финансиски инструменти, портфолио диверзификација, вреднување на паричните инструменти во странски валути, како и оценување на ризичната и рочната структура на каматните стапки. Особено внимание е посветено на пазарните институционални структури и на видовите инструменти кои се предмет на тргување на тие пазари. Во делот на финансиските институции студентите имаат можност да се запознаат со комерцијалните банки како доминантни финансиски институции, со осигурителните компании, пензиските фондови и инвестиционите фондови како неизоставни учесници на финансиските пазари.

Одржлив развој во туризмот

Целта на овој предмет е студентите да стекнат знаење за одржливиот развој на туризмот како единствено и најдобро решение за развој на туризмот во иднина, кој ги максимизира економските ефекти со истовремено зачувување на животната средина и културното наследство на туристичките дестинации, затоа што досегашниот (конвенционален) развој на туризмот кој се карактеризира со масовност, сезонска концентрација и неплански развој, наспроти малите економски ефекти, неповратно ги уништува ресурсите од кои што зависи.

Сообраќај во туризмот

Предметот овозможува согледување на меѓусебната врска и односите помеѓу туроператорските, агенциските и сообраќајните дејности во туризмот. Утврдување на релациите и конекциите на патничкиот сообраќај и туризмот како дејности кои имаат заеднички карактеристики (простор, средства, превозни рокови, организација, развој, глобализација и сл.). Така студентите ќе добијат теоретска основа и практични знаења за организационите и посредничките дејности во туризмот и патничкиот превоз со различни видови сообраќај.

Организирање на конгреси и средби

Преку изучување на предметот на студентите им се овозможува запознавање со проблематиката на организирање на конгреси и средби, стекнување знаења за основните носители на оваа активност, како и стекнување на специјализирани знаења на студентите по гастрономија од областа на конгресите и средбите особено во делот на менаџирање на ваквите настани.

Економија на Македонија

Цел на овој предмет е студентите да се стекнат со знаења од областа на економскиот систем, економската политика и економската реалност во Република Македонија.

Стратегиски менаџмент во услужен сектор

Преку изучувањето на предметот студентите ќе се запознаат со: Концептот на стратегиски менаџмент, Поим за стратегија, Стратегиите како елемент на стратегискиот менаџмент, Односи меѓу визија, мисија, вредности и стратегијата во претпријатието, Distinctive capabilities, Концепт на компаративни вредности, Анализа на ланец на вредности, Стратегии на корпоративно ниво, Стратегии на конкурентска предност, Стратегии на ниво на деловни функции, Меѓународни стратегии (Извоз, Лиценцирање, Франшиза, Менаџерски договори, Клуч на рака, Greenfield инвестиции, Заеднички вложувања, Стратегиско партнерство).

Туристичка дестинација

Преку овој предмет на студентите им се овозможува добивање на знаења во врска со креирањето на понуда во туризмот со која треба да се управува и која треба да се развива во склад со променливото опкружување.

Економика на Европски интеграции

Целта на програмата по предметот Економика на Европски интеграции е студентите да се запознаат со примената и функционирањето на основните економски категории, принципи и законитости на примерот на Европската Унија како економска интеграција. Во таа насока, материјата која се изучува треба да им помогне на студентите полесно да ги разберат сложените економски феномени, појави, процеси и движења во одделни економии и во ЕУ како интегрирана целина. Преку изучување на предвидената програма, студентите треба да се запознаат со економската логика на европското интегрирање, историјата и еволуцијата на интеграцијата, како и со макроекономското управување со интеграцијата. На тој начин се остварува интенцијата да се поттикне и развие аналитичка и критичка мисла кај слушателите и да се развие способност за рационално, ефективно и ефикасно носење на економски и деловни одлуки во услови на динамично и турболентно окружување, а со цел за постигнување на раст и развој на одделните економски единици, националната заедница и пошироко. Изучувањето на економијата на Европското интегрирање им дава можност на студентите да се запознаат со теоретските основи на европската економска интеграција, со институциите на ЕУ, со политиките на Унијата, заедничкиот пазар на ЕУ, проширувањето и продлабочувањето на интеграцијата, како и со еволуцијата, суштината и предизвиците на економското интегрирање на Република Македонија во ЕУ. Изучувањето на предметот овозможува и стекнување на знаења за условите за постигнување на урамнотежен раст на Унијата, процесите на пазарна и монетарна интеграција и надворешна политика на ЕУ. Совладувањето на предвидената програма ќе им овозможи на студентите разбирање на карактеристиките на процесот на интеграција, согледување на позицијата на

европската економија на глобалната економска сцена и изградување на рационален став при коментирањето на тековните случувања.

Криминалитет и детекција

Цел на предметот е студентите да се стекнат со знаења од полето на криминалитетот и неговата детекција и тоа изучување на причините и појавните форми на криминалитетот, неговата етиологија и неговата феноменологија, кои имаат есенцијално значење за професиите и во областа на осигурувањето и во областа на царините. Криминалистиката со кривичната и прекршочната постапка, како науки и постапки за детекција на криминалитетот.

Меѓународен маркетинг

Цел на овој предмет е студентите да стекнат знаења од меѓународниот маркетинг што ќе можат да ги користат во маркетинг активностите во надворешно - трговското и туристичко-угостителското работење.

Платни системи

Преку изучувањето на предметот студентите ќе ја совладаат вештината и техниката на платниот промет како дел од финансискиот систем, односно меѓународните финансии, и тоа интегрално и внатрешниот и меѓународниот платен промет, односно платните системи кои институционално и функционално ги овозможуваат истите.

Заштита на културно наследство

Совладувањето на квантумот на знаења од оваа предметна програма на студентите треба да им обезбеди суштинско познавање на комплексниот склоп на историјата на културата и уметноста сообразено со принципите на интегрална заштита на културното наследство. Тоа пак ќе им овозможи да се стекнат со компетенции за успешно општествено и економско валоризирање на културните вредности во функција на заштитата, остварена преку системите на проценка и осигурување на културното наследство и спречување на нелегалната трговија со истото.

Управувачко сметководство

По изучувањето на овој предмет, студентите треба да располагаат со следните области на знаења: Да ги познаваат основните сметководствени категории и начините на нивното сметководствено евидентирање; Да ги разбираат функциите на сметководството и неговата ефикасност; Да ги научат начините на составување на финансиските извештаи и нивните цели; Да научат соодветно да ги читаат финансиските извештаи и да ја анализираат состојбата на претпријатијата според нив.

Деловно планирање во услужен сектор

Со предметната програма студентите треба да стекнат знаења за карактерот и концептот на деловното планирање и основните елементи на процесот на планирањето како суштествен дел на менаџментот. Со овој предмет студентите ќе се здобијат и со сознанија за специфичните аспекти на планирањето на бизнисот со акцент на планирањето на подрачјата во претпријатијата од туристичкото стопанство.

Осигурување во туризмот и угостителството

Цел на овој предмет е студентите да се стекнат со знаења од областа на секторот осигурување, односно теоретски и апликативни аспекти за исклучително комплексен поим ризик како и самиот бизнис осигурување.

Здравствен туризам

Целта на предметот е студентите да се запознаат со карактеристиките кои ги има здравствениот туризам во развојот на определените сегменти на оваа дејност. Преку оваа дисциплина ќе се овозможи запознавање со влијанието што го има животната средина врз здравјето на луѓето, карактеристиките на туристичката понуда и туристичката побарувачка и неговите селективни карактеристики. Во рамките на третманот на здравствениот туризам како дел од развојните карактеристики на животната средина студентите ќе можат посебно внимание да обрнат на начинот на исхрана, користењето на нутрицистичките и гастрономските вредности и диеталните компоненти во третманот на овој вид селективност.

Енологија

Преку овој предмет студентите се стекнуваат со основно знаења од технологија за производство на вино, сензорно оценување на виното, соодветно комбинирање на виното со храната.

Маркетинг истражување

Цел на овој предмет е студентите да се стекнат со знаења за спроведување на потребните истражувања на пазарот со цел да се унапреди процесот на донесување на деловни одлуки.

Применето царинско работење

Преку предметот студентите ќе стекнат сознанија за Царинското работење како интегрален дел на стопанскиот систем, Правни извори на царинскиот систем, Основни институти на царинскиот систем и на царинското работење: царински патишта, царинско подрачје, царински пограничен појас, царински обврзник, пријавување на царинската стока, обврска за плаќање на царината, ослободување од плаќање на царината, царински надзор, сместување на царинската стока. Исто така ќе се запознаат и со Царинење на стоката и царинска постапка, исправи во

царинската постапка, царинска вредност на стоката, Царинска основица, царинење на стоката при увоз и извоз, привремен увоз и извоз на стоката, враќање на увезената стока во странство, дополнително пресметување, наплата и повраток на царината и други увозни давачки. Предметот овозможува и стекнување на сознанија за Царинска постапка во меѓународниот железнички сообраќај, Царинска постапка во меѓународниот патен сообраќај, Царинска постапка во меѓународниот сообраќај по водени патишта, Царинска постапка во меѓународниот воздушен сообраќај, Царинска постапка над поштенските пратки во меѓународниот поштенски сообраќај, Функционирање на царинската служба, надлежност на царинската служба, организација на работење на царината и на царинската управа, информативен систем во царинското работење, специфичности во работењето на царината.

Методи за испитување на квалитет на храна и пијалоци

Предметот овозможува стекнување основни знаења за органолептичките, физичко-хемиските и микробиолошките методи и карактеристики кои треба да ги исполнуваат прехранбените производи и методолошките постапки кои се применуваат при испитувањето на храната и пијалаците.

Практични методи по царинско работење

Цел на овој предмет е студентите да се стекнат со теоретски и практични знаења од областа на царинењето на стоки, формалонстите при царинење на стоки, стававањето на стоките во избрана царинска постапка.

*Слободни изборни предмети (се избираат два предмети од листата на изборни предмети на Универзитетот што се објавени на web страницата на Универзитетот)
(6 ЕКТС)*

Семестар 6

Транспорт и осигурување во меѓународна трговија (7 ЕКТС)

По изучувањето на овој предмет, студентите ќе располагаат со следните области на знаења: за појмовните определби на оделните видови меѓународен транспорт и осигурувањето во меѓународната трговија.

Царинско казнено право (7 ЕКТС)

Целта на овој предмет е студентите да се стекнат со потребните теоретски и апликативни знаења од областа на царинското казнено право. Се разработуваат општите институти на казненото и прекршочното право, се прави анализа на царинските казнени (според

законската терминологија- кривични) дела и прекршоци, се излага казнената односно прекршочната постапка за утврдување одговорност за изрекување казни и други санкции на сторителите на казниви дела и улогата на царинските органи во казнената постапка.

Царинска управна постапка (7 ЕКТС)

Цел на овој предмет е изучување на материјата на управната постапка, а со тоа и царинската управна постапка, како посебна постапка задолжителна за постапување на царинските органи, изучување на надлежностите за водење на царинска управна и царинска деликтна постапка.

Изборен предмет - група 1 (се избира еден предмет од листата) (6 ЕКТС)

Контролинг

По изучувањето на овој предмет, студентите ќе се стекнат со следните области на знаења: познавање на основите на менаџмент контролата, разбирање на функциите на основните видови на менаџмент контролата, познавање на начините на анализа на работење на претпријатијата.

Хартии од вредност со фиксен принос

Целта на изучувањето на материјата по предметот “Хартии од вредност со фиксен принос” е студентите да стекнат базични знаења во однос на инвестирањето во должнички хартии од вредност, како една од потенцијалните можности за инвестирање. Станува збор за вложувања кои носат фиксен принос, па во таа смисла материјата која е дел од инвестициониот менаџмент акцентот на проучување го става врз приносите (кои се фиксни) и видовите на ризици кои произлегуваат од таквата форма на вложување. Во современите динамични и турболентни промени на финансиските пазари наизменично се случуваат процеси на регулација и дерегулација, а од таквите процеси произлегуваат сè повеќе деривативни хартии од вредност што ги усложнува моделите за одредување на нивната цена. Во рамките на овој предмет се изучуваат најчесто застапените хартии од вредност кои носат фиксен приход (државни обврзници, обврзници на локалната власт, корпоративни обврзници и основните видови на термински договори и деривативни хартии од вредност. Одредувањето на цената на наведените хартии од вредност и потенцијалните приходи од вложувањето во нив наметнува потреба од проучување на рочноста, дурацијата, гап анализата, АЛМ концептот и слични модели кои ги конфронтираат очекуваните приноси и потенцијалните ризици од инвестирањето во хартии од вредност со фиксен принос. Преку изучувањето на наставниот предмет “Хартии од вредност со фиксен принос”, студентите ќе ги стекнат следните компетенции:

- Запознавање со најзастапените хартии од вредност со фиксен принос;

- Разграничување на предностите и слабостите од вложување во хартии од вредност со фиксен принос во однос на вложувањата кои носат варијабилен принос;
- Детерминирање на факторите врз основа на кои се одлучува за формата на вложување;
- Развивање на способности и знаења за квантификација на односот ризик – принос;
- Развивање на квалификации за управување со портфолио на хартии од вредност.

Обработка и ликвидација на штети

Предметот овозможува теоретски и апликативен приказ на посебна техника на обработка и решавање на штетата, односно научно елаборирање на сложениот процес на ликвидација на штета и неговото место и улога во националната економија.

Животна средина и туризам

Преку изучување на предметот се стекнуваат знаења за меѓусената поврзаност на животната средина и туризмот.

Хотелска анимација

Предметот овозможува утврдување на значењето, местото и улогата на анимациите во содржинската структура на хотелската понуда; дефинирање на анимацијата како активност која има значајна улога во креирањето на содржината на туристичката понуда; утврдување на појмовно-содржинските основи на анимацијата; овозможување практична применливост на теоретските сознанија во праксата.

Анимации во туризмот

Преку изучување на предметот се овозможува утврдување на значењето, местото и улогата на анимациите во содржинската структура на туристичката понуда; дефинирање на анимацијата како активност која има значајна улога во креирањето на содржината на туристичката понуда; утврдување на појмовно-содржинските основи на анимацијата; овозможување практична применливост на теоретските сознанија во праксата.

Финансиски менаџмент

По завршувањето на предметот студентите ќе ги имаат следните способности: да ја осознаат улогата и местото на финансискиот менаџер во друштвата за осигурување, како и неговата одговорност во однос на друштвото, акционерите и заедницата; да ја анализираат финансиската состојба на друштвата за осигурување и да ги интерпретираат основните финансиски показатели; да се оспособат да ги подготвуваат и да ги користат основните финансиски плански документи; да ја разберат временската вредност на парите како основен и најважен концепт во

рамките на финансискиот менаџмент, во кој се вклучени основите на вкватувањето и дисконтирањето; да ги научат различните методи на пресметка на вредноста на долгорочните хартии од вредност; да се запознаат со извори на финансирање на стопанските субјекти и нивните карактеристики и да се оспособат да извршат избор на оптималната структура на капиталот.

Меѓународен менаџмент во услужен сектор

Преку овој предмет студентите од насоката царина и шпедиција ќе ги проучат специфичностите на менаџментот во услови на глобализација и другите предизвици на макроокружувањето со кои се соочуваат царинските служби на поделни земји и шпедитерските претпријатија. Тие ќе се здобијат со основните познавања за карактеристиките и способностите кои треба менаџерите да ги имаат за водењето на нивните активности на меѓународно ниво.

Маркетинг на храна и пијалаци

Цел на овој предмет е студентите да стекнат знаења од маркетингот на храна и пијалаци што ќе можат да ги користат во маркетинг активностите во нивното понатамошно работење во туризмот и угостителството.

Патнички агенции

Целта на овој предмет е студентите да стекнат знаења за посредничката дејност во туризмот, за специфичностите во работата на туристичките агенции, креирањето и пласманот на туристичките аранжмани.

Менаџмент на производство на храна во угостителството

Преку изучувањето на овој предмет се овозможува стекнување на знаења од областа на менаџментот и неговата примена во угостителското производство на храна.

Маркетинг во туризмот

Цел на овој предмет е студентите да стекнат знаења од маркетингот што ќе можат да ги користат во маркетинг активностите во надворешно - трговското работење.

Информациски системи во туризмот

Преку предметната програма студентите ја согледуваат директната врска помеѓу информациските системи и перформансите на бизнисот. Имено, со примена на информациските системи и технологии во работењето на компаниите се остваруваат бизнис целите – оперативна, тактичка и стратешка одлучност, лансирање на нови производи и услуги, конкурентна предност, одржливост, зближување со клиентите и добавувачите, носење на подобри одлуки, опстојување.

Животно и здравствено осигурување

Цел на овој предмет е студентите да се стекнат со теоретски и практични знаења од областа на животното и здравственото осигурување.

Институции на социјално осигурување и пензиски систем

Целта на предметната програма е студентите да се запознаат и да добијат конкретни сознанија и познавање за функционирањето на Системот на пензиско и социјално осигурување како во светот така и во Република Македонија.

Бар и барско работење

Преку изучување на предметот студентите ќе стекнат познавања од областа на економиката и организација на барското работење, способност да ги препознаваат клучните термини и концепти за барот, како и разбирање на целите на барското работење. Вовед во миксологија. Практична настава за запознавање со истите.

Сензорна анализа на храна

Целта на оваа програма е да обезбеди основни знаења за сетилната евалуација (анализа) на храната. Оспособување на студентите за работа во сензорна анализа, запознавање со техниките на работа, припремата на оценувачите и просторот.

Практична настава (3 ЕКТС)

Во овој семестар студентите имаат обврска за практична работа во царинските служби или во шпедитерски компании, како и компании кои обавуваат надворешно – трговски активности во траење од минимум 30 дена.

Семестар 7

Меѓународна шпедиција (7 ЕКТС)

По завршувањето на предметот студентите ќе се стекнат со знаења од областа на меѓународното шпедитерско работење, работата и организацијата на меѓународните шпедиции и логистичко шпедитерските активности што се во насока на олеснување на меѓународната трговија и подобрување на конкурентноста на домашните компании на странските пазари.

Странски јазик Б (7 ЕКТС)

Англиски јазик Б

Со изучување на предметот студентите ќе се стекнат со пред средно ниво на познавање на англискиот јазик.

Германски јазик Б

Со изучување на предметот студентите ќе се стекнат со јазични, интеркултурни и клучни компетенции за комуникација со лица од германско говорно подрачје.

Изборни предмети - група 1 (се избираат два предмети од листата) (6 ЕКТС)

Валоризација на туристички ресурси

Цел на овој предмет е студентите да стекнат знаења за туристичката валоризација како едно од најважните и најсложените прашања во теоријата и праксата на туризмот, а имајќи во предвид дека тоа подразбира квалитативна и квантитативна оценка на вредностите на туристичките ресурси.

Управно право

Целта на предметната програма е студентите да се запознаат со основите на управното право, неговото дефинирање и место во правниот систем на Република Македонија, потоа дефинирање на основните принципи на управното право, принципите на организација, работа и делокруг на управните органи, основните дејности што ја сочинуваат управната функција, актите на управнините органи и односот помеѓу граѓаните и администрацијата, како и софремените трендови на реформа на управните органи и карактеристиките на истите, како и реформирањето на управата во Република Македонија.

Странски јазик 3

Англиски јазик 3

Преку предметот студентите остваруваат повисоко ниво на знаење и употреба на англискиот јазик.

Германски јазик 3

Преку предметот студентите остваруваат проширување и развивање на јазичните, интеркултурните комуникативни и клучни компетенции за промоција.

Корпоративно финансиско управување

Стартна точка и цел во анализата која се обработува во предметната програма се однесува на дефинирање на концептот на корпоративното финансиско управување, менаџерската одговорност и компонентите на корпоративното финансиско управување. Студентите имаат можност да се запознаат со видовите корпоративни финансии, со базичните принципи на корпоративното финансиско управување, клучните техники употребени од учесниците при планирање и имплементација на планот за корпоративните финансии како и согледување на условите и процесот на воспоставување корпоративно финансиско управување. Особено внимание им е

посветено на учесниците во процесот на корпоративното финансиско управување одговорни за негово функционирање. По завршување на наставата студентите треба да бидат способни: да го разберат процесот на корпоративно финансиско управување во однос на планирање, програмирање, буџетирање, известување и мониторинг; да стекнат продлабочени знаења за видовите корпоративни финансии, да ги усвојат современите методи за управување со финансии и да стекнат способност за примена на принципите на корпоративното финансиско управување; да ги разберат и критички да ги анализираат основните прашања од областа на компонентите на корпоративното финансиско управување, односно основните начела кои базираат на добро воспоставени техники и практики; да стекнат продлабочени знаења за спроведување на корпоративното финансиско управување каде трошоците за негово функционирање не ја надминуваат користа. При тоа потребно е да се јакне свеста кај сите субјекти-учесници, а особено кај раководителите на корпорациите; да им помогне на студентите во разбирање на улогата на членовите на одборот на директори како учесници во процесот на корпоративно финансиско управување, во однос на идентификување на условите и потребата од редизајнирање на улогата на одборот на директори, функционирање и организацијата на учесниците во самиот процес да го совладаат речникот поврзан со регулативата на корпоративното финансиско управување.

Инвестиционен менаџмент

Целта на изучувањето на материјата по предметот Инвестиционен менаџмент е студентите да се запознаат со основните аспекти на инвестициите, нивното значење како фактор за развој на стопанските субјекти и заедницата пошироко, видовите на инвестиции, инвестиционата политика, како и критериумите и методите за оценка на економските ефекти од инвестиционите вложувања. Потребата за инвестирање наметнува потреба од разграничување на реалниот од финансискиот имот, а заради разбирање на вложувањето во финансиски инструменти и ефикасна диверзификација на портфолиото на стопанските субјекти. Изучувањето на инвестициите неопходно наметнува потреба од разгледување на соодносот и корелацијата помеѓу превземениот ризик и очекуваниот принос од вложувањето, како еден од критериумите за проценка на ефикасноста на инвестициите. Без оглед на формата на долгорочните вложувања, потребно е нивно планирање и оценка на ефектите од вложувањето. Во таа насока, материјалот предвидува обработка на основните методи и критериуми за оценка на финансиските ефекти од инвестициите и правилен избор на проекти. Со изучувањето на наставниот предмет Инвестиционен менаџмент, студентите ќе ги стекнат следните компетенции: Разграничување на долгорочните вложувања во долгорочни реални средства и долгорочни хартии од вредност; Детерминирање на факторите кои ја определуваат ефикасноста на инвестициите; Развивање на способности и знаења за квантификација на односот ризик – принос; Развивање на квалификации за управување со портфолио на долгорочни хартии од вредност; Стекнување на

практични и апликативни знаења за изработка на инвестициони програми, елаборати и анализа на инвестициите.

Осигурување во земјоделството

Преку изучување на предметот се стекнуваат сознанија за значењето и улогата на осигурувањето на земјоделството, основните поими во осигурувањето во земјоделството, елементите на осигурувањето, ризиците, премиите, осигурнина и ликвидација на штета во земјоделството, ризици во растителното производство, осигурување на посеви и плодови, општи и посебни услови за осигурување на растителното производство, системи на осигурување на земјоделството во земјите членки на ЕУ и САД, осигурување на животните, општи и посебни одредби на тарифата за осигурување на животните.

Деловно право

Цел на овој предмет е студентите да се стекнат со теоретски знаења од областа на деловното право.

Уставно право

Основа цел на предметот е да се обезбеди неопходно правно образование на студентите на насоката царина и шпедицијата. Исто така цела е студентите да се обучат не само за создавање на правото туку и за негова примена во праксата. На тој начин сите студенти кои успешно ќе ја совладаат предметната програма по завршување на студиумот ќе бидат солидно подготвени за извршување на професијата со која ќе се занимаваат во иднина.

Хотелски инжињеринг

Основната цел на предметот е студентите да се запознаат со функционирањето на хотелот како целисходен и ефикасен систем (на микро ниво).

Деловно планирање во туризмот

Со предметната програма студентите треба да стекнат знаења за карактерот и концептот на деловното планирање и основните елементи на процесот на планирањето како суштествен дел на менаџментот. Со овој предмет студентите ќе се здобијат и со сознанија за специфичните аспекти на планирањето со акцент на планирањето на подрачјата во претпријатијата од туристичкото стопанство.

Неживотно осигурување

Целта на предметот е студентите да се запознаат со поимите во одделните класи на неживотно осигурување како и да добијат пофетални сознанија за истите.

Организациско учење

Преку предметот се овозможува развој на компетенции и стекнување теоретско знаење за процесите на учење деловните субјекти. Оспособување за примена на

различни парадигми и интервенирање на диференцирани нивоа на учење во стопанските ентитети.

Кетеринг

Целта на предметот е студентите да стекнат основни знаења за кетеринг услугите.

Практична настава (3 ЕКТС)

Во овој семестар студентите имаат обврска за практична работа во царинските служби или во шпедитерски компании, како и компании кои обавуваат надворешно – трговски активности во траење од минимум 30 дена.

Семестар 8

Применето шпедитерско работење (7 ЕКТС)

Преку овој предмет студентите ќе се стекнат со апликативни знаења од областа на шпедитерското работење, организирање на отпрема и допрема на стоки во меѓународен промет и застапување во царинските постапки.

Изборен предмет - група 1 (се избира еден предмет од листата) (6 ЕКТС)

Трговска логистика

Цел на проучување на овој предмет е студентите да се здобијат со знаења за трговската логистика како значајна алка во системот на општествена репродукција без која е невозможно да се реализираат трговските текови. Материјата ги опфаќа економските, правните и техничките аспекти на трговската логистика, а ја третира и државната политика за креирање на конкурентност во логистичкиот услужен сектор.

Меѓународни економски односи

Целта на предметот е изучување на меѓународните аспекти на економијата.

Странски јазик 4

Англиски јазик 4

Целта на предметот е студентите да се стекнат со напредно ниво на знаење и употреба на англискиот јазик.

Германски јазик 4

Преку изучување на предметот се овозможува стекнување деловна компетенција напредно ниво на германски јазик од областа на туризмот и совладување на сите вештини и стручни знаења, кои се неопходни за подобрување на секој професионален и приватен живот; подобрување на професионалните шанси и развивање на познавањата и знаењата од културата и однесувањето на лица од германски говорни подрачја.

Социјална патологија

Преку изучување на предметот се овозможува: Запознавање со основите на социјалната патологија, социопатолошките однесувања и општествената реакција; Усвојување на потребните знаења за успешно препознавање и делување во превенирањето на социопатолошките појави; Совладување на научните сознанија од областа на социопатологијата во функција на создавање поволна безбедносна состојба, изградба на стабилен безбедносен систем и водење успешна социјална политика како дел од безбедносната политика.

Економија на развој

Целта на овој предмет е студентите да стекнат подетални знаења за економскиот развој, факторите од кои што зависи, индикаторите, како и неговата одржливост, бидејќи тој претставува основен услов за постигнување на благосостојбата воопшто (како на екосистемската благосостојба, така и на мултидимензионалната благосостојба на поединците и нациите) и причина за постоењето на разликите помеѓу поодделни земји и делови во светот.

Диететика

Целта на предметот е студентите да се стекнат со основни знаења за поимите диета, диетотерапија, диететско готвење. Едуцирањето на студентите од насоката гастрономија за етиологијата на одредени заболувања како и начинот на лекување со користење на нутритивна терапија е од особена важност за создавање на квалитетен кадар за кој процесот на готвење ќе добие поширока димензија, вклучувајќи го и научниот сегмент кој ќе се темели на принципите на правилната и соодветна исхрана. Со изучување на овој предмет студентите ќе се стекнат со основни знаења за типот на хранливи материи кои одредени болни треба да ги конзумираат, односно храна која е забрането да ја земаат со што во потполност ќе може да одговорат на барањата на секоја диететска кујна. Истовремено тие ќе бидат подготвени да изготват специјални видови менија кои ќе бидат достапни во одредени угостителски објекти што во голема мера ќе услови подобрување на професионалната услуга во овој многу важен туристички сегмент.

Облигационо право

Преку овој предмет студентите ќе се запознаат со основните елементи и карактеристики на облигационото право, неговото место во правниот систем на Република Македонија, начелата на облигационото право како фундаментален

елемент, поимот и видовите облигациони односи, нивното настанувањ, дејство и содржина како и нивното престанување. Особен акцент се става на посебните видови договори, како основен инструмент на облигационото право, потоа изучување на другите видови облигациони односи, како и штетата.

Трговско право

Цел на овој предмет е студентите да се стекнат со теоретски знаења од областа на трговското право.

Политика на развој во туризмот

Целта на предметната програма е стекнување на знаења од областа на туристичката политика, развојот на современиот туризам во светот, организации во туризмот.

Анализа на ризикот во осигурувањето

Преку овој предмет студентите добиваат сознанија за основните концепти на анализа на ризиците.

Техники на мерење на ефикасноста на пропагандата

Целта на програмата по предметот Техники на мерење на ефикасноста на пропагандата е студентите да се запознаат со методите и техниките за мерење на ефикасноста на пропагандата. Пропагандата може и најчесто ангажира голем обем на финансиски средства, па во таа насока нејзиното планирање и спроведување мора да биде насочено кон остварување на целите и зголемување на профитабилноста на стопанскиот субјект. Успехот и резултатите од секоја пропагандна кампања е крајниот аутпут кој ги оправдува вложените средства во неа. Стопанскиот субјект мора да ги измери ефектите од пропагандата во смисла на зголемување на производството и продажбата, проширување на пазарите и заинтересираноста на купувачите. Успешноста на пропагандната кампања се тестира дури и пред нејзиното официјално започнување, во смисла на избор на најефикасни средства, медиуми и делови на пропагандната порака кои ќе се употребуваат. Се користат и софистицирани квантитативни техники за мерење на сите елементи на пропагандата со цел за квантифицирање на нејзините ефекти врз продажбата и показателот ROI на пропагандата. Мерењето на ефикасноста на пропагандните активности е еден од клучните чекори во процесот на спроведување на пропагандата. Тоа дава дава можност да се процени ефикасноста на пропагандните напори, да се демонстрираат ефектите пред менаџерскиот тим и дава влезни информации за наредниот процес на планирање на пропагандата. Мерењето на ефикасноста на тековната пропаганда дава можност и за прилагодување на тактиките кои се користат во тековните пропагандни кампањи. Тоа значи дека конечниот ефект од мерењето на ефикасноста на пропагандата е да се добие сознание за важноста на пропагандата во насока на подигање на финансиските ефекти, рејтингот и кредибилитетот на стопанските субјект. Преку совладување на предвидената програма студентите ќе се оспособат: да дискутираат

во врска со потребата од мерење на ефикасноста на пропагандата; да ги разберат взаемните односи на мерилата кои се употребуваат во проценката на ефикасноста на пропагандата; да вршат правилен избор на алтернативните методи за мерење на ефикасноста на пропагандата; да ги разберат специфичните барања за спроведување на квалитетно истражување на ефикасноста на пропагандата.

Менаџмент на знаење

Предметот овозможува развој на компетенции и стекнување на теоретско знаење за индивидуалното, групното и организациското учење, и нивната улога во процесот на менаџментот на знаење во стопанските субјекти.

*Слободни изборни предмети (се избираат два предмети од листата на изборни предмети на Универзитетот што се објавени на web страницата на Универзитетот)
(6 ЕКТС)*

Дипломски труд (6 ЕКТС)